
EL DOCUMENT ÀUDIO-VISUAL DEL 23-F

Sergi Schaaff

Quan Woody Allen en la seva pel·lícula *Bananas* (1971) posava en peu, en clau d'humor, la retransmissió per televisió d'un cop d'estat en una imaginària república de Sud-amèrica, no feia altra cosa que avançar-se, en tots sentits, a una futura i malaurada realitat espanyola. La unió, televisió-cop d'estat, s'ha dut a terme, deu anys més tard, el 1981, a dos quarts menys cinc de set de la tarda del 23 de febrer. Aquest dia les càmeres de Televisió Espanyola recolliren, amb quasi tots els seus detalls, l'intent de cop d'estat que es produí quan un grup de guàrdies civils, comandats pel tinent-coronel Tejero Molina, s'apoderaren per la força de les armes del Palau del Congrés dels Diputats de Madrid. A l'hemicicle tenia lloc la votació per a la investidura de Leopoldo Calvo Sotelo com a nou cap de govern. Hi eren presents, amb motiu de la importància d'aquella sessió, gairebé tots els diputats i també el govern en ple, a més d'un gran nombre d'invitats, periodistes, fotògrafs, locutors i tècnics de ràdio i de televisió.

Les terribles i gairebé grotesques, imatges de la presa del Congrés captades i enviades a Prado del Rey, no es van poder veure *en directe*, tota vegada que TVE, ja amb anterioritat, havia decidit donar la retransmissió diferida del debat, aquella mateixa nit. Circumstància que ja s'havia donat en d'altres ocasions, i també en aquelles mateixes sessions del debat.

Les raons de la preferència pel diferit (mai no esbrinades), podrien anar des d'un intent d'aconseguir una més àmplia audiència fins a una mostra més de la «prudència», que tradicionalment ha demostrat l'entitat televisiva espanyola envers la difusió d'imatges instantànies.

Cal recordar a tall de trista anècdota en el camp de la comunicació, que sota el franquisme en les retransmissions *en directe*, fins i tot en les esportives, hom emprava l'anomenat «bucle», que retardava uns trenta segons la difusió de les imatges recollides. Evidentment es tractava d'un directe desnaturalitzat.

De totes maneres, queda totalment descartat qualsevol coneixement per part de TVE d'un hipotètic o cert perill en la retransmissió d'aquella jornada, que li fes optar pel diferit.

El testimoni àudio-visual de l'assalt a l'hemicicle fou captat per la unitat mòbil número 14 de TVE, sota la realització de José Marín, i enviat per enllaç hertziana a Prado del Rey, i allà, enregistrat en *video-tape* de 2 polsades.

El document íntegre, perquè ha estat molt difosa una versió abreujada, té una durada total de poc més de mitja hora (uns trenta-cinc minuts, segons des d'on es consideri el seu inici), i tots els seus plans constitueixen un *continuum* de temps real.

En síntesi, el document comença per l'entrada pistola en mà, del tinent coronel Tejero al Saló de Sessions, i segueix amb les seqüències de l'incident d'aquest amb el vice-president per a la Defensa, general Gutiérrez Mellado, la dels trets i el popularitzat «todos al suelo», la de l'al·locució del capità Muñecas Aguilar, aquell que anuncia la presència en el Congrés de l'autoritat competent, «militar por supuesto», i acaba quan passada mitja hora, Adolfo Suárez, president en funcions, s'aixeca i demanà per parlar amb qui manava la força, i ja en *off* una veu histèrica crida: «¡Se siente, como!».

El document, ja en condició de diferit, no va ser emès, en un possible excés de cautela, fins l'endemà al migdia, divuit hores més tard. Cal remarcar que TVE va iniciar l'emissió del document tot just quan els diputats començaven a sortir del Palau, però sobradament el va interrompre. I fins passats uns minuts, quan ja tots ells havien estat alliberats, segons es va anunciar per la mateixa pantalla, no es va donar sencer.

Per manifestacions particulars d'Iñaki Gabilondo, que era, en aquells moments, cap d'informatius de TVE a Prado del Rey, va ser el propi director general, Fernando Castedo, qui, per indicacions del director general de la Seguretat de l'Estat, Francisco Laíña, va donar l'ordre de no emetre el *video-tape* per antena, atenent principis de seguretat cap als ostantges. Sembla que alguns alts directius de la casa no compartien aquest criteri, i hagueren preferit donar la informació visual.

Del document es va realitzar, als pocs moments i amb tota urgència, una còpia en *videocassette*, que va ser enviada immediatament a la Zarzuela, perquè el rei veiés per si mateix el que havia passat al Congrés. D'altra banda, i sense confirmació oficial, sembla que una còpia, mig clandestina, del document se situà immediatament, i pel que pugués ser, en lloc segur, fora de l'àmbit territorial de TVE. Cal recordar que, des de tres quarts de vuit del vespre fins a dos quarts de deu de la nit, les instal·lacions de Prado del Rey havien estat ocupades per

forces militars de la Divisió Cuirassada Brunete comandades pel capità Martínez Merlo, que entre d'altres ordres repressives, prohibí emetre el Telediari de les nou del vespre.

117

Finalment, l'endemà, una vegada acomplert el termini cautelós i alliberats els diputats, es va emetre el document. Però, desafortunadament, aquest, que ja el dia abans havia perdut el seu caràcter d'instantani, perdia també, d'aquesta manera, el d'immediat, en donar-se un cop finalitzat l'alliberament i fracassat l'intent de cop d'estat. En conseqüència, el document àudio-visual restava sense els dos trets específics de la informació televisiva. Cal pensar, a nivell comunicatiu, el que hagués pogut significar aquest document àudio-visual emès en directe, o bé poques hores després, quan el que recollia encara es podia considerar moment present. Aquesta circumstància no li treu cap importància al document en si, però el situa dins d'unes altres coordenades informatives, car la càmera no va relacionar en cap moment l'espectador amb la realitat, mitjançant el subtil lligam de les imatges electròniques. La connexió o la inserció del ciutadà en el circuit comunicatiu del present, d'allò que està succeint, no s'havia dut a terme, no obstant haver estat perfectament possible. I aquest és un fet sorprenent, si tenim en compte que la prudència es pot considerar excessiva, ja que la ràdio ho havia retransmès en directe i els diaris publicaven, des de la matinada, llarguíssims reportatges, i les fotos d'en Tejero amenaçant amb la seva pistola els diputats. Més aviat, i tota vegada que ja s'havia donat la notícia de l'intent per altres mitjans era necessària la transmissió de l'assalt al Congrés per donar-ne testimoniatge visual, ja que sempre un fet comunicat per la premsa o per la ràdio és rebut amb molta més excitació, que vist per televisió. La manca d'imatges produeix una impressió de percepció fragmentària i de comprensió incompleta de l'esdeveniment, mentre que el testimoni visual de la càmera, encara que moltes vegades no sigui així, es té per fiable i per complet. En aquest sentit, veiem la diferència absoluta que hi ha entre haver escoltat els trets dels guàrdies civils per ràdio, amb tots els interrogants que quedaven en l'aire —pensem tan sols en la incògnita dels possibles ferits o morts—, i al contrari, haver-los pogut veure mitjançant la televisió, amb les reaccions de Suárez, Gutiérrez Mellado i Carrillo.

En aquest sentit, cal recordar, fent un cert paral·lelisme, l'avaluació que del paper de la televisió en l'assassinat del president Kennedy i els esdeveniments posteriors va fer-ne McLuhan. Digué, que sense televisió, els Estats Units haurien perdut el cap, perquè encara que la percepció i comprensió dels diversos fets per part dels ciutadans hauria estat, sens dubte inferior, en canvi, el grau d'excitació hauria estat molt més gran. Aquesta és la gran paradoxa del mitjà. La televisió ens implica en el fet, i fins i tot ens hi fa participar de manera il·lusòria. Des de la llar i veient les imatges pel televisor creiem intervenir-hi, delegant a la càmera la nostra participació, i aquesta situació còmoda i gratificadora ens passivitzava, i conseqüentment res no ens excita, ni ens agita, ni ens revolta.

És probable que TVE no hagués emès en el moment que calia el valuós document per una valoració equivocada de l'especificitat comunicativa del mitjà, creient que era més tranquil·litzador no donar-lo, que donar-lo. La veritat és que la pregunta del perquè no es van emetre les imatges de l'assalt, queda sense una resposta satisfactòria. És molt possible que tan sols es tractés d'una raó poc meditada, d'un desig humanitari de protecció cap als ostantges, i d'una voluntat de no neguitejar l'espectador. Però, en realitat, en no ser emès el document es va produir un efecte contrari, d'intranquil·litzat, per causa de la manca d'un testimoni visual directe, com és el de les imatges electròniques. També, i encara que no és tema d'aquest article, caldria analitzar la insòlita programació de TVE d'aquella nit en què la democràcia perillava, i que va incloure entre diversos telefilms d'evasió, la pel·lícula còmica: *La princesa y el pirata*. Els espectadors, inquietats pel que passava o podia passar, van romandre tota la nit desperts, en tensió. Enfront d'una programació que no satisfecia la demanda d'un circuit comunicatiu constant capaç de detectar a cada instant qualsevulla alteració o canvi de la realitat, van optar per un altre mitjà. Aquest altre mitjà, només podia ser la ràdio, que ja a la tarda havia aprofitat la instantaneïtat, amb la retransmissió en directe, i que mantenia el circuit obert mitjançant un micro dins de l'hemicicle i una unitat mòbil a la Carrera de San Jerónimo. Però la necessitat d'imatges era tan forta, que la majoria de ciutadans a més d'escoltar la ràdio mantenien connectat l'aparell de televisió, però així sí, havent baixat prèviament el so. Esperaven cada avanç informatiu de TVE per apagar l'aparell de ràdio i pujar el so del televisor. Amb tota certesa, quan el rei es va dirigir al país a un quart de dues de la nit, tothom va triar veure la imatge preocupada i severa d'aquest en el televisor. No obstant, l'interès de les imatges de l'assalt al Congrés, d'una importància cabdal, aquestes foren desaprovechades. I és una llàstima, perquè la seva difusió, a més de la utilitat corresponent, ens hagués permès aprofundir en la recerca de la comunicació televisual en directe.

Quan el document es va veure, havia passat tot i ja coneixíem el final. Es va tractar més d'un aclariment, que no pas d'una informació.

EL DOCUMENT, PLA A PLA

La captació del document es va realitzar mitjançant quatre càmeres de color instal·lades a l'hemicicle, equipades amb objectius de focal variable (*zoom*) i els corresponents micròfons ambientals. L'emplaçament d'aquestes era el de costum en aquest tipus de retransmissions. Des d'una posició frontal a la presidència, i entenent l'hemicicle com un mig cercle, la col·locació era la següent: la càmera 1 es trobava a l'extrem esquerre i captava, davant d'ella, el grup socialista i comunista, les càmeres 2 i 3, a la meitat del mig cercle, i enfront de la presidència, recollien la mesa i els oradors, i finalment la 4 en oposició a la 1, a l'extrem dret, aconseguia els escons dels centristes i el tros del banc blau corresponent al cap de govern.

El realitzador José Marín, des de la unitat mòbil 14, instal·lada a l'exterior, demanava als operadors de càmera, els diferents plans i moviments, i seleccionava la imatge indicant al mesclador la que devia enviar a Prado del Rey, des d'on enregistraven l'acte, per mitjà d'un enllaç hertzia.

El guió del document confeït a partir del seu visionament és el següent:
Càmera 4.- Pla General Hemicicle-Centristes.

Secretari (Víctor Carrascal) (off).- *Don Manuel Núñez en Cabo.*

Cal assenyalar que el següent pla es considera com el primer del document.

1.- C.1.- Gran Pla General Hemicicle Socialistes-Comunistes. Durada: vint-i-nou segons.

Tejero, lluny (off).- *¡Al suelo!*

Una veu més llunyana (off).- *¡Al suelo todo el mundo!*

Una altra veu (off).- *¿Qué pasa?*

Moviment d'algun diputat amb intenció d'ajupir-se o tirar-se a terra. El diputat català Ernest Lluch, que es trobava dret parlant amb un company, baixa a ocupar el seu escó. Un bidell puja per l'escaleta, pel costat del ministre Eduard Punset, i aquest li pregunta alguna cosa.

Núñez en Cabo (?) (off).- *No.*

Secretari (?) (off).- *¿Qué pasa?*

Tejero (off).- *Alto. Todo el mundo quieto.*

Una altra veu (off).- *Al suelo. Al suelo.*

Panoràmica a l'esquerra i zoom endavant enquadrant l'estrada de la presidència.

S'ha de fer notar que la realització és normal i que els operadors de càmera responen a les indicacions del realitzador.

Es veu Tejero que puja els graons de l'estrada, a la mà dreta duu la seva pistola reglamentària. Hi ha un cert desconcert. Al fons els fotògrafs, des del seu lloc, fan fotos o es disposen a fer-ne.

El zoom concreta fins enquadrar Tejero, el president del Congrés, Landelino Lavilla, i el secretari.

Tejero.- *¡Quieto todo el mundo!*

El tinent coronel mira, desafiant, els diputats i sembla que es giri per adreçar-se al president.

2.- C.4.- G.P.G. Hemicicle-Centristes, sense veure's la presidència. Durada: dinou segons.

Hi ha un petit moviment de «pan» cap a la dreta, és a dir, cap a la presidència, però es para abans d'arribar-hi.

La realització ja no és normal, tota vegada que els operadors no poden manipular ni accionar les seves càmeres. D'ara en endavant, i per aquest motiu, els plans seran sempre els mateixos i l'interès restarà moltes vegades fora de camp. El realitzador tan sols podrà anar canviant de càmera, segons on es desenvolupi l'acció, ja que aquesta operació, la de mesclar, es duu a terme des del camió, i aquest encara no estava sotmès als homes de Tejero.

Tothom mira. Gutiérrez Mellado, dempeus, i Suárez, assegut, demostren una gran tensió. No es veu ni Tejero, ni Lavilla. Amb prou feines el secretari, al qual l'enquadrement quasi talla.

El document no ho recull, però el president del Congrés preguntà a Tejero: «¿Qué ocurre?», i aquest digué per tota resposta: «*Quítate de ahí*».

Tejero (*off*).- *¡Silencio!*

Veü llunyana (*off*).-...*todo el mundo. Al suelo. Al suelo todo el mundo. Al suelo todo el mundo. Quietos.*

Entren guàrdies civils.

Veü (*off*).- *Silencio. Todo el mundo al suelo.*

Gutiérrez Mellado, sense pensar-ho dues vegades, surt del banc. Suárez intenta aturar-lo.

Veü (*off*).- *Al suelo todo el mundo.*

Tejero entra en camp, per la dreta, començant a baixar els graons de l'estrada. Amb la pistola fa un senyal al general, perquè no es mogui.

Sembla que li digué, però no se sent en el document: «*Siéntese, diputado*».

Gutiérrez Mellado no li fa cas i avança cap a ell. Tejero, amb la mà esquerra, es posa bé el tricotni. Entra un seguit de guàrdies civils; en el pla se'n veuen fins a cinc. El general increpa Tejero.

La càmera es mou lleugerament fent «pan» cap a la dreta.

Diputats, taquígrafs i bidells dubten de tirar-se a terra. Un guàrdia dels que han entrat, empeny Gutiérrez Mellado.

- 3.- C. 2.-P.G. frontal de l'estrada de la presidència del Congrés, agafant a més, quatre rengles d'escons de l'hemicicle, els corresponents al partit del govern (esquerra de càmera). Es veu també la taula dels taquígrafs. Durada: sis segons.

Els guàrdies empenyen violentament Gutiérrez Mellado. Un l'agafa pel coll de l'americana. Suárez s'aixeca per ajudar el vice-president. De sobte, se sent un tret, sense que a la imatge es vegi clarament qui el fa. A conti-

nuació un seguit de trets. Suárez acusa el so del primer tret. Gutiérrez Mellado pràcticament no reacciona.

Els diputats i taquígrafs es tiren a terra. Per la dreta entren dos guàrdies civils més.

4.- C.4.- P.G. Hemicicle-Centristes. Igual que el pla número 2.

Durada: onze segons.

Suárez s'asseu al seu escó i Gutiérrez Mellado, que segueix dret on es trobava mira amb tota tranquil·litat al seu voltant. Hi ha més trets i ràfegues de metrallera. Del sostre cauen trossos d'escaiola de resultes dels impactes de les bales.

Tejero parla sense que se l'entengui per motiu del soroll dels trets. Gesticula indicant als seus homes que deixin de disparar, i així ho fan.

Tejero.- *Quietos. Vais a darles a los nuestros.*

5.- C.3.- P.G. de la presidència i tribuna d'oradors. Durada: vuit segons.

Tejero, des de la barana de l'estrada mira cap a l'hemicicle. El secretari s'ha refugiat en un costat del pupitre de la presidència. Hi ha dos guàrdies civils apuntant amb les seves metralletes. En el racó dret es veu Gutiérrez Mellado, quasi tallat per l'enquadrament. Tejero baixa a peu pla, i sense que es vegi massa, empeny el vice-president. Fa un gest, donant l'ordre al guàrdia civil més proper, perquè agafi el general.

6.- C.2.- Igual que el 3. Durada: divuit segons.

Els guàrdies sacsegen Gutiérrez Mellado. Un, particularment, ho fa amb molta violència. Hi ha molt de moviment i les paraules quasi no s'entenen, només repetidament es pot sentir: *coño*.

Tejero s'apropa al general, i agafant-lo per darrera intenta fer-li la traveta per tirar-lo a terra. El vell militar s'agafa amb força al banc blau, i això el salva de caure per terra. Tejero el deixa i se'n va cap a la presidència. Suárez i Calvo Sotelo, que s'han aixecat, insisteixen diverses vegades perquè Gutiérrez Mellado torni al seu escó. Els altres guàrdies civils, sense cap raó aparent, deixen de dedicar atenció al general, i miren cap altres indrets. Finalment el vice-president va cap el seu escó. Suárez l'agafa pel braç.

7.- C.4.- Igual que el 2 i el 4. Durada: vint-i-set segons.

Suárez es posa dret per deixar passar Gutiérrez Mellado. D'entre els escons surten tímidament alguns caps per mirar i assabentar-se què ha passat. Els membres del govern comencen a aixecar-se i a asseure's, a partir de la dreta de Calvo Sotelo i de forma successiva. Els guàrdies civils es mouen per tot arreu, controlant l'hemicicle.

Veü (*off*).- *Estén tranquilos, no pasará nada.*

Mentre les càmeres ens mostraven aquestes darreres imatges, fora de camp, concretament a la tribuna de periodistes, un dels assaltants, metralleta en mà, es dirigia agressivament a un dels càmeres de TVE, Pedro Francisco Martín. El violent diàleg es va sentir perfectament a través de la retransmissió de la Cadena Ser. Aquesta n'és la transcripció:

Assaltant.- *No intentes tocar la cámara que te mato. Desenchufa eso. Desenchúfalo.* (Pausa) *Desenchufa eso.* (Pausa) *Eso está todavía enchufado. No quiero ver más imagen. Quita imagen. Que no quiero ver imagen.*

Càmera.- *Que es del camión, que yo no soy.*

Assaltant.- *Desenchufa eso.*

Càmera.- *Es del camión. Es del camión de donde tienen que apagar.*

De totes maneres, l'operador va treure el «brillo» i el contrast del monitor de la càmera, deixant-lo absolutament fosc. Però com que el monitor és independent de la càmera pròpiament dita, això no impedia que aquesta seguís enviant imatges al camió. El connectar o desconnectar una càmera és una operació que es realitza des del control de la unitat mòbil, és a dir, des del camió, tal i com deia l'operador.

Des d'aquest moment, i perquè els assaltants no s'adonessin que les càmeres seguien funcionant i enviant imatges, es desconnecten des del camió, els cascs de so dels càmeres i s'apaguen els pilots lluminosos de color vermell, que indiquen, quan estan encesos, que la càmera està «punxada» —com es diu professionalment—, i, en conseqüència, que és la que està emetent imatge.

8.- C.1.- P.G. de la tribuna dels fotògrafs i dels escons dels socialistes i comunistes. A l'esquerra es veu un tros del pupitre dels oradors. No és el mateix enquadrament final del pla número 1, en el qual només es veia l'estrada de la presidència. És un enquadrament fruit de l'atzar. Durada: vint segons.

Santiago Carrillo està assegut al seu lloc fumant. Els guàrdies civils vigilen.

Algun diputat treu lleugerament el cap.

Veu (no s'identifica).- *¡Tú, al suelo!*

El dirigent comunista mig s'ajup.

9.- C.4.- Igual que el 2, 4 i 7. Durada: deu segons.

Entren més guàrdies civils que es despleguen per tot l'hemicicle.

10.- C.2.- Igual que el 3 i 6. Durada: dos segons.

Quasi no es veu. Segueix el moviment dels assaltants.

11.- C.3.- Igual que el 5. Durada: set segons.

- 12.- C.1.- Igual que el 8. Durada: set segons.
Segueix l'acció de vigilància.
- 13.- C.2.- Igual que el 3, 6 i 10. Durada: vint segons.
Veu (*off*).- *Subir alguno aquí arriba, que estoy solo.*
Immediatament, un guàrdia civil, que es trobava sota la tribuna dels oradors, puja ràpid per l'escala.
- 14.- C.4.- Igual que el 2, 4, 7, i 9. Durada: disset segons.
Al cap d'un moment, per l'esquerra entra en camp la diputada socialista Anna Balletbó, que estava embarassada i que, per aquest motiu, li van permetre d'abandonar el Congrés.
Un guàrdia civil, amb metrallera, que la porta de bracet li va dient:
Guàrdia.- *Ándese, despacito, despacito, mujer.*
Un altre s'apropa i també l'ajuda.
- 15.- C.1.- Igual que el 8 i 12. Durada: cinc segons.
Se'ls veu sortir de la sala per la porta del costat dret de la presidència. Un dels guàrdies civils torna a entrar immediatament.
- 16.- C.4.- Igual que el 2, 4, 7, 9 i 14. Durada: quaranta-sis segons.
Segueix el silenci tens, que es trenca quan, per assegurar-se de la no transmissió de les imatges per televisió, esberlen a culatades els monitors i objectius de les càmeres 2 i 3. En *off* se sent la trencadissa.

Des d'aquest punt la retransmissió continuarà només amb dues càmeres, la 1 i la 4, i per tant ja no es veurà més la presidència del Congrés, i les imatges només seran les dels dos laterals de l'hemicicle. Sorpren, tanmateix, que els assaltants no ocupessin d'immediat, i fins i tot abans d'arribar a l'hemicicle, el camió de la unitat mòbil on pitjant un simple commutador haguessin pogut dominar tot el complex aparell televisiu.

- 17.- C.1.- Durada: setze segons.
Els ministres, que ocupen els seients del banc blau sota els socialistes, comencen a aixecar-se. Entre ells González Seara i Martín Villa. Un guàrdia amb metrallera s'adreça a ells.
Guàrdia.- *Las manos fuera, manos arriba ¿eh? Las manitas arriba.*
Davant l'amenaça els ministres obeeixen.

124 18.- C.4.- Durada: cinquanta-dos segons.
Els ministres del govern estan asseguts, però els diputats romanen a terra.

19.- C.1.- Durada: vint-i-nou segons.
Un guàrdia civil ordena als fotògrafs que deixin a un costat les seves màquines. Tots ho fan, però ja alguns d'ells havien aconseguit amagar els rodets impressionats dins dels mitjons i de la roba interior que duïen.
Comencen a asseure's els diputats, responent a una indicació que no queda reflectida en el document.

20.- C.4.- Durada: set segons.
Es veu com s'asseuen els diputats centristes.

21.- C.1.- Durada: dinou segons.
Tots ocupen ja els seus escons, mentre els guàrdies, amos de la situació, segueixen vigilant.
Fins aquí els primers sis minuts i quinze segons del document.

Les imatges transcorren monòtonament fins l'entrada del capità Muñecas Aguilar.

C.4.- Pel fons, per l'entrada de la dreta de la presidència, entra el capità de la Guàrdia Civil, amb el tricorni a la mà. Es dirigeix a la tribuna d'oradors. Puja i desapareix de camp. Per l'enquadrament no és visible el lloc dels oradors.

Muñecas (off).- *Buenas tardes. No va a ocurrir nada...*

C.1.- Muñecas.- *...pero vamos a esperar un momento a que venga la autoridad militar competente...*

De sobte la càmera gira cap a la dreta, es desenfoca la imatge i aquesta es fon.

El cable de connexió entre la càmera i el camió havia estat arrancat violentament per un dels assaltants. En conseqüència, quedà tan sols una càmera en funcionament.

C.4.- Muñecas (off).- *...para disponer lo que tenga que ser y lo que él mismo diga a todos nosotros. O sea, estêense tranquilos (en off, se sent muntar una arma). No sé si esto será cuestión de un cuarto de hora, de veinte minutos, media hora; me imagino que no más tiempo, y la autoridad que hay competente, militar por supuesto, será la que determine qué es lo que va a ocurrir. Por supuesto que no pasará nada. O sea, que estên ustedes todos tranquilos.*

Hi ha un silenci greu. Pocs moments després, se'l veu baixar i sortir per la mateixa porta que ha entrat. 125

Els minuts passen lentament. Ja ha transcorregut més de mitja hora. Son les 7 hores, 9 minuts de la tarda.

C.4.- Suárez es posa dret i fa un senyal, alçant el braç, a un dels guàrdies civils.

No se sent, però va dir: «Quieto hablar con el que manda la fuerza».

Surt del rengle i es dirigeix cap al guàrdia, que es troba sota l'estrada de la presidència.

En aquest moment, un assaltant, vestit de paisà, i portant una metralleta, va girar la càmera, sobre la seva ròtula.

«Pan» a la dreta. Es veu la barana de la tribuna de periodistes i invitats, i a continuació alguns d'ells, absolutament desenfocats i pràcticament impossibles de reconèixer. La càmera queda sobre una americana en la qual es pot endevinar una credencial de premsa. Són els darrers moments del document i ja tot és en *off*.

Diferents veus de guàrdies.- *¡Retírese! ¡Silencio! ¡Chsss!*

Una veu més forta.- *Tranquilos, señores; al próximo movimiento de manos se mueve esto, ¿eh? Así, que las manitas esas, tranquilas. Eso cuando estén nerviosos. Aquí se ha acabado.*

Un altra veu, molt imperativa.- *¡Señor Suárez, permanezca en su escaño!*

Suárez.- *Yo tengo la facultad como presidente del gobierno...*

La veu d'abans.- *Señor Suárez, se siente.*

Lavilla, quasi no s'entén.- *Por favor... por favor...*

Una veu ferotge.- *¡Se siente, coño!*

Una altra veu.- *¡¡¡Que se siente!!!*

D'aquesta manera acaba el document. A la fi, quasi 45 minuts més tard de la violenta entrada al Palau, els guàrdies civils van ocupar també la unitat mòbil de TVE, que havia recollit i enviat a quilòmetres de distància, les imatges de l'assalt a l'hemicicle. Imatges que es convertirien en testimoni irrefutable de la seva acció en contra del sistema democràtic. Els guàrdies van intentar de destruir l'enllaç amb Prado del Rey, però els tècnics els van poder convèncer que desconnectant ja era suficient per interrompre la comunicació i impedir-la. Una vegada aconseguit el seu propòsit i fora de funcionament el camió, van obligar a desallotjar-lo.

126 El document enregistrat a Prado del Rey era un arma comunicativa i política de primera magnitud. Restava tan sols difondre-la. Sens dubte, van ser moltes les qüestions que es devien barrejar en favor o en contra de la difusió del document. Però finalment es va optar per donar-lo, quan ja tot fos resolt. Davant d'aquest fet, cal preguntar-se: quina fou, doncs, la seva utilitat informativa?